

Evaluation of People's Satisfaction of Shonbeh Earthquake after Reconstruction in Bushehr in 1392

Jalil Zarbin¹

Abstract

Iran is one of the countries that experience earthquakes in the corners of their homeland annually. The earthquake of March 92 in Bushehr province was one of the earthquakes that despite of the small size of the city and the low level of construction, there were many problems in the reconstruction. Although, there was a public exposure to these problems, it has not been dealt with anywhere. Therefore, it is necessary to analyze the performance of post-earthquake reconstruction officials in order to analyze the strengths and weaknesses of reconstruction by measuring the satisfaction of the injured. The purpose of this study is to investigate and evaluate the level of satisfaction of the people of Shonbeh town with the reconstruction of their homes after the completion of the reconstruction. The method of this research is descriptive-analytical, survey type and quantitative. In this regard, a questionnaire was designed and verified through a division between a numbers of university professors and then 240 people were selected as the sample size through the Cochran formula. The result of the research shows that the people of Bushehr did not agree with any of the reconstruction examples of the level of participation, the sense of responsibility of the staff of the headquarters and the physical reconstruction and their satisfaction was lower than the average. This indicates the failure of the authorities to rebuild the city in carrying out its duties.

Keywords: Shonbeh Earthquake, Reconstruction, Participation, Injured Consent, Reconstruction Headquarters

1. MA in Crisis Management, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Zarbin, J (2021). Evaluation of People's Satisfaction of Shonbeh Earthquake after Reconstruction in Bushehr in 1392. *Crisis Management and Emergency Situations*, 13(3), 139–158.

۳

سال سیزدهم
پاییز ۱۴۰۰

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۳۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۰۷/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۱۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۱/۳۰

صص: ۱۵۸-۱۳۹

شابا چاپی: ۲۰۰۸-۳۵۶۴

الکترونیکی: ۲۶۴۵-۵۲۸۵

ارزیابی میزان رضایت مردم زلزله زده شهر شنبه از بازسازی پس از زلزله سال ۱۳۹۲ بوشهر

جلیل زرین^۱ ID

چکیده

ایران از جمله کشورهایی است که سالانه شاهد زمین لرزه‌هایی در گوشه کنار نقاط سرزمین خود می‌باشد. زلزله فروردین ماه ۹۲ در شهر شنبه استان بوشهر از جمله زلزله‌هایی بود که علی‌رغم کوچک بودن شهر و حجم پایین ساخت و ساز شاهد مشکلات عدیده‌ای در امر بازسازی بود که علی‌رغم مواجهه مردم با این مشکلات در هیچ کجا به آن پرداخته نشده است. لذا لزوم تجزیه و تحلیل عملکرد مسئولان بازسازی پس از زلزله مورد نظر قرار گرفته است تا نقاط قوت و ضعف بازسازی از طریق سنجش رضایت آسیب‌دیدگان تجزیه و تحلیل شود. هدف این پژوهش، ارزیابی میزان رضایت مردم شهر شنبه از بازسازی منازل خود پس از پایان بازسازی است. در این مقاله از روش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی استفاده شده است و از نوع کمی است. در این راستا پرسشنامه‌ای طراحی شد و از طریق تقسیم بین تعدادی از اساتید دانشگاه پایایی آن تأیید و سپس از طریق فرمول کوکران ۲۴۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که مردم شهر شنبه در هیچ‌کدام از مصادیق بازسازی از میزان مشارکت تا احساس مسئولیت کارکنان ستادها و بازسازی فیزیکی رضایت نداشته‌اند و میزان رضایت آن‌ها پایین‌تر از حد متوسط بوده است و این نشان‌دهنده عدم موفقیت مسئولان بازسازی شهر شنبه در اجرای وظایف خود بوده است.

کلیدواژه‌ها: زلزله شنبه؛ بازسازی؛ مشارکت؛ رضایت آسیب‌دیدگان؛ ستاد بازسازی.

Jalilz1283@gmail.com

۱. کارشناس ارشد مدیریت بحران، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

استناد: زرین، جلیل. (۱۴۰۰). ارزیابی میزان رضایت مردم زلزله زده شهر شنبه از بازسازی پس از زلزله سال ۱۳۹۲ بوشهر.

فصلنامه مدیریت بحران و وضعیت های اضطراری، ۱۳(۳)، ۱۵۸-۱۳۹.

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) © نویسندگان

مقدمه

پس از بروز هر سانحه‌ای بعد از انجام عملیات امدادی، بازسازی مهم‌ترین برنامه اجرایی است که مورد توجه مسئولان و مردم قرار دارد که موفقیت در این امر مستلزم رعایت اصول متعددی است. بازسازی شامل مجموعه اقداماتی است برای بازگرداندن شرایط زیستی مردم و ناحیه فاجعه دیده به وضعیت قبل و یا بهتر از وضعیت قبل از سانحه. در حقیقت مرحله بازسازی بلافاصله پس از کمک‌رسانی‌های اولیه و مهار فاجعه با نگرش جامع شروع می‌شود؛ یعنی تمام شرایط اعم از بازسازی زیرساخت‌ها و ساختمان‌ها، بازسازی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی باید در نظر گرفته شود (ظفری، ۱۳۸۶). در این میان توجه به بافت قدیم شهر و رعایت مسائل فرهنگی اجتماعی حائز اهمیت است. موضوعی که اگر مورد توجه قرار نگیرد مشکلات عدیده‌ای را برای ساکنین شهر ایجاد می‌کند لذا مشارکت مردم در امر بازسازی از مواردی است که می‌تواند امر بازسازی را با موفقیت همراه نماید. توجه به نگرش مردم و جلب رضایت مردم بومی منطقه می‌تواند موضوعی باشد که مدیران بازسازی را به سمت موفقیت هدایت کند. دیدگاه‌های مختلفی در امر بازسازی مطرح است اولین دیدگاه نگاه مشارکتی در امر بازسازی را الزامی می‌داند و تأکید دارد که جلب رضایت مردم و مشارکت دادن مردم در بازسازی می‌تواند موفقیت بازسازی را به همراه داشته باشد و از سوی دیگر این مشارکت و همراهی می‌تواند مردم را از لحاظ روانی به آینده و زندگی در شهر امیدوار کند. پس در این دیدگاه جلب رضایت، مشارکت مردم و از سوی دیگر به جنبه روانی آن توجه بیشتری شده است. دیدگاه دوم دیدگاه دولت‌محور بودن است یعنی دستگاه‌های متولی امر بازسازی خود بدون مشارکت مردم اقدام به بازسازی منازل تخریب‌شده کرده و پس از بازسازی آن را در اختیار مردم قرار می‌دهند اگرچه این روش می‌تواند سرعت عمل بازسازی را بیشتر کرده و دولت را با هزینه‌های کمتری مواجه نماید؛ اما معایبی در این

روش وجود دارد که می‌توان آثار مخرب آن را پس از بازسازی در مردم شهر مشاهده کرد. پس اگر دولت‌ها جنبه حمایتی و هدایتی خود را در بازسازی‌ها بیشتر کنند و مردم را در امر بازسازی مشارکت دهند می‌توان بیان کرد بازسازی با موفقیت همراه بوده است. در اصل رضایتمندی آسیب‌دیدگان مهم‌ترین ابزار و شاخص برای سنجش میزان موفقیت یک برنامه بازسازی محسوب می‌شود. مقصود تحقیق حاضر بررسی و سنجش میزان رضایت مردم زلزله‌زده شهر شبیه استان بوشهر از بازسازی پس از زلزله ویرانگر فروردین ۹۲ می‌باشد تا از این طریق بتوان جنبه‌های موفق بازسازی را شناسایی و جهت استفاده در بازسازی‌های آینده معرفی و به‌کارگیری نمود.

سؤالات پژوهش

سؤال اصلی:

- ۱- میزان رضایت مردم زلزله زده شهر شبیه از بازسازی پس از زلزله سال ۱۳۹۲ بوشهر تا چه اندازه است؟

سؤالات فرعی:

- ۱- چه ارتباطی بین میزان رضایت مردم شهر شبیه از بازسازی با مشارکت آن‌ها در بازسازی وجود دارد؟
- ۲- چه ارتباطی بین احساس مسئولیت ستادهای بازسازی با میزان رضایت مردم شهر شبیه وجود دارد؟
- ۳- چه ارتباطی بین کیفیت بازسازی (فیزیکی) با میزان رضایت مردم شهر شبیه از بازسازی وجود دارد؟

ادبیات پژوهش

در حقیقت مرحله بازسازی بلافاصله پس از وقوع سانحه، با نگرش جامع شروع می‌شود یعنی تمام شرایط، اعم از بازسازی زیرساخت‌ها و ساختمان‌ها، بازسازی اقتصادی،

اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی و ... باید در نظر گرفته شود (فاطمی عقدا و همکاران ۱۳۸۵). بازسازی در خسارت‌ها در بلندمدت و کاهش اثرات سانحه، جزء مهارت‌های استراتژیک هستند و شامل برنامه‌ریزی، تنظیم طرح‌های موردنیاز و اجرای آن به‌منظور کاهش خطر و محدود ساختن دامنه خسارت‌ها برای محدود ساختن دامنه خسارات فاجعه احتمالی است (داربک و هواتمر، ۱۹۹۱ به نقل از پور خردمند، ۱۳۸۳:۱۹۳). فعال کردن تمام خدمات، ترمیم دوباره‌سازی ساختارهای زیربنایی و سازه‌های تخریب‌شده، احیای حیات اقتصادی و بازگرداندن فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی را بازسازی گویند. بازسازی می‌بایست کاملاً در برنامه‌های بلندمدت توسعه در نظر گرفته و ادغام شود (آیسان و دیویس، ۱۳۸۲:۴۸). بازسازی فعالیتی از جنس توسعه است و توسعه با مشارکت مردم آغاز می‌شود. از این رو جهت برنامه‌های توسعه در بازسازی، بی‌تردید باید از مشارکت مردم در سطوح بالایی چون برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری استفاده کرد و چنین برنامه‌هایی باید قبل از وقوع بحران انجام شوند. یکی از راه‌های بازسازی پس از سانحه نقش بازماندگان است. آن‌ها با مشارکت می‌توانند بسیج شده و دانش و مهارتشان را در این امر به‌کار گیرند (قرائتی ۲۰۰۸: ۴). مشارکت آسیب‌دیدگان در فرایند بازسازی نه تنها به پایداری محیط، بلکه به تسریع روند بازسازی در منطقه متاثر از زلزله کمک خواهد کرد و در نتیجه افزایش سطح مشارکت جامعه، رضایت عمومی آسیب‌دیدگان را به دنبال خواهد داشت (زونگهانگ و ژینگانگ^۱، ۲۰۰۷: ۸۳).

عناصر اصلی در مدیریت بازسازی عبارت‌اند از: منابع مالی (اعتبارات)، مصالح ساختمانی، دانش فنی، مدیریت اجرا یا مسئولیت ساخت‌وساز. هرکدام از این عناصر در جریان بازسازی بخشی از این فرایند را بر عهده دارند و تا زمانی که سه عنصر اول با مدیریت میدانی خوب همراه نشود بازسازی به‌خوبی صورت نخواهد گرفت.

انواع مدیریت بازسازی

۱- بازسازی مشارکتی ۲- بازسازی غیر مشارکتی.

در پرداختن به بحث بازسازی بعد از زلزله، بایستی تمامی جنبه‌های آن به صورت جامع علمی و کاربردی صورت گیرد. بدین معنا که جنبه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و ... باید مورد توجه قرار گرفته شود تا باعث شکست پروژه‌های بازسازی و نهایتاً عدم رضایتمندی و پذیرش آن توسط مردم سانحه دیده نشود (فلاحی و همکاران، ۱۳۸۵: ۶). با مروری کوتاه به بازسازی‌های پیشین در کشور و در منطقه غرب آسیا به این موضوع می‌رسیم که دولت‌ها در جریان بازسازی نقش مردم را نادیده گرفته و علاقه چندانی به حضور مردم در جریان بازسازی ندارند که این نگاه دولت‌ها به دلایل مختلفی اجرایی می‌شود.

در کل، مدیریت بازسازی در سه نوع قابل دسته‌بندی است.

- ۱- بازسازی توسط دولت و بدون دخالت مردم
 - ۲- بازسازی توسط مردم و بدون دخالت دولت.
 - ۳- بازسازی با مشارکت مردم و دولت (مطوف، ۱۳۷۹)
- زمانی که آسیب‌دیدگان هر سانحه به عملکرد دستگاه‌ها در زمینه‌های مختلف از جمله بازسازی نمره خوبی داده و عملکرد آن‌ها بستایند در واقع رضایتمندی حاصل شده است.

مشارکت

مشارکت به معنای سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن و یا در گروهی شرکت جستن است (بیرو، ۱۳۷۰: ۲۵۷). مشارکت به مفهوم فعالیت ارادی اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و روستای خود، چه به صورت مستقیم و چه به صورت غیرمستقیم است که جهت شکل دادن به حیات اجتماعی و سیاسی صورت می‌گیرد (پناهی، ۱۳۸۱: ۱۴). در جریان بازسازی، برنامه‌ریزی مشارکتی، امر بسیار مهمی است. برنامه‌ریزی مشارکتی مجموعه‌ای از فرایندهایی است که از طریق گروه‌های گوناگون در رسیدن به یک برنامه و اجرای آن دارای توافق عامه پسند است (ینگ^۱، ۲۰۰۹: ۲۷). مشارکت هنگامی معنا دارد که فرد امکان انتخاب، آزادی و اختیار برای ورود به عرصه عمل داشته باشد (سلیمانی و

همکاران، ۱۳۸۵: ۴ به نقل از هریسون^۱، ۲۰۰۱). مشارکت مردم در بازسازی به مثابه واقعیتی اجتماعی است که با گذشت زمان، برنامه‌های اجباری دولت را از فرایند بازسازی دور کرده و خود مردم آسیب‌دیده را در جریان بازسازی سهم می‌کند که این امر منجر به پذیرش سکونتگاه‌های ساخته شده از سوی مردم سانحه دیده می‌شود (شری^۲، ۱۹۹۶: ۴۸).

محیط‌شناسی پژوهش

در تاریخ بیستم فروردین سال ۱۳۹۲ در جنوب غرب کشور و در منطقه مرکزی استان بوشهر زلزله‌ای به بزرگی ۶/۳ ریشتر شهرستان دشتی و بخش شُنبه و طسوج را لرزاند که در پی این زلزله خسارات زیادی به شهر شُنبه و ۲۳ روستای آن وارد شد. ۳۸ کشته و ۹۰۰ مصدوم نتیجه این زمین‌لرزه بود و ۳۱۰۰ ساختمان در این منطقه از ۷۰ تا ۱۰۰ درصد تخریب شدند. با توجه به نزدیکی کانون زلزله به شهر شُنبه بیشترین تلفات و صدمات مربوط به این شهر بود. پس از پایان مرحله امداد و نجات، کار اسکان اضطراری در برنامه نیروهای امدادی قرار گرفت و چادر و نیازمندی‌های ابتدایی در اختیار مردم قرار گرفت. زندگی مردم در اسکان اضطراری (چادر) در بخش شنبه و طسوج ۴۵ روز طول کشید. مسئولان دو دیدگاه در رابطه با اسکان اضطراری مدنظر داشتند:

دیدگاه اول این بود که بهتر است چادرها را در محله‌ها و در قالب اردوگاهی برپاشده و مردم به‌صورت متمرکز در چند اردوگاه استقرار یابند تا از یکسو خدمات‌رسانی بهتر و متمرکزتر انجام شود و از سوی دیگر امنیت منطقه کامل‌تر و دقیق‌تر اتفاق بیفتد (شکل شماره ۱) و در روز اول با این نگاه اقدام به برپایی اسکان به‌صورت اردوگاهی کردند. دیدگاه دوم نصب چادرها در منازل مردم و به‌صورت پراکنده بود در این دیدگاه هر فرد در منزل خود و در کنار وسایل زندگی خود اسکان می‌یافت (شکل شماره ۲).

1 harrison
2 sherry

شکل ۲. اسکان اضطراری در داخل منازل مردم

شکل ۱. اسکان اضطراری به صورت اردوگاهی

با توجه به شرایط فرهنگی و اقلیمی خاص منطقه شبه و طسوج و حیاط‌های بزرگ و ویلایی امکان مدل اردوگاهی میسر نشد و مردم تصمیم گرفتند که در منازل خود و در کنار وسایل زندگی خود اسکان یافته و به طور مستقیم ناظر بازسازی منازل خود باشند. با توجه به گرمسیر بودن منطقه و از سوی دیگر نزدیک شدن فصل گرما، مردم با مشکل زندگی در محیط گرم چادر مواجه بودند. لذا مسئولان به فکر راهی برای اسکان موقت مردم درجایی غیر از چادر بودند که با تلاش و پیگیری مسئولان و همت وزارت نفت تعداد ۱۰۰۰ کانکس آماده و به بخش ارسال گردید که ۷۰۰ کانکس در اختیار مردم شهر شبه قرار گرفت تا مردم با آرامش بیشتری به فکر اسکان دائم و ساخت خانه‌ها خود باشند. این کانکس‌ها با مدیریت فرمانداری و بخشداری در اختیار مردم قرار گرفت. در اسکان موقت نیز همانند اسکان اضطراری مردم در منازل خود و در کنار وسایل زندگی خود کانکس‌ها را نصب کردند (شکل شماره ۳ و ۴) تا شاهد اجرای بازسازی منازل خود باشند.

پس از پایان واگذاری کانکس‌ها و اتمام اسکان موقت مرحله بازسازی با مدیریت بنیاد مسکن آغاز شد. کار بازسازی ۶ ماه پس از زلزله و در تاریخ بیستم مهرماه ۹۲ به پایان رسید. در فاز اول بازسازی که بدون مشارکت مردم انجام شد، بنیاد مسکن با مدیریت خود و به صورت پیمانکار محور و با هدف تسریع در بازسازی، کار ساخت را به عهده گرفته بود که پس از پایان بازسازی در مرحله اول، همه بخش شبه و طسوج بیش از ۱۲۲۸ باب خانه بازسازی شد که ۶۱۶ باب آن در شهر شبه بود. لذا سیاست دولت در

بازسازی منطقه شنبه یکی تسریع در بازسازی و دیگری پایین آوردن هزینه بازسازی بود که این دو خواسته را در بازسازی بدون مشارکت مردم جستجو می‌کرد. (زربین، ۱۳۹۸)

شکل ۳. نمونه کانکس‌ها در اسکان موقت

پیشینه پژوهش

در این راستا مقالات زیادی در موضوعاتی مختلف تألیف شده است اما هرکدام از این مقالات فقط بخشی از زلزله شهر شنبه و مدیریت بحران را بررسی کرده است. بررسی خسارات ناشی از روش‌های اجرا بر عملکرد منازل مسکونی در زلزله سال ۱۳۹۲ منطقه دشتی جواد نظری و مژگان قربان‌زاده در این مقاله که در دومین اجلاس ملی زلزله انتشار یافت در مورد ضعف سازه‌های منازل روستایی صورت گرفته است دومین مقاله با عنوان نگرش سیستمی در بازسازی سازه‌های بتنی در مناطق آسیب‌دیده از زلزله (مطالعه موردی شهر شنبه در استان بوشهر) توسط محمد شکرچی زاده- مهدی نعمتی چاری و رشتیان که در مورد بتن منطبق با شرایط محیطی شهر شنبه پژوهش صورت گرفته است. سومین مقاله که در شانزدهمین همایش ملی بهداشت محیط و در سال ۹۲ توسط میمنت توبه خاک ارائه گردیده با عنوان مدیریت خدمات بهداشت محیط در زلزله، (مطالعه موردی منطقه شنبه و طسوج شهرستان دشتی استان بوشهر) که با موضوع بهداشت محیط در منطقه زلزله‌زده تحقیق صورت گرفته است.

بررسی خسارات و بحران‌های ناشی از عدم ایمنی و پایداری شریان‌های حیاتی در برابر زلزله در پی زلزله ویرانگر استان بوشهر نوشته شاهین متین که در سال ۹۲ در همایش ملی مهندسی عمران کاربردی و دستاوردهای نوین انتشار یافت که عمده موضوع این پژوهش در مورد خسارت‌هایی است که زلزله بر شریان‌های حیاتی (پل، دکل برق،

لوله‌های آب و ...) وارد کرده است. مقاله دیگر بررسی اضطراب زمانی احیاء بافت‌های فرسوده در کشور، نمونه موردی (بافت آسیب‌دیده در زلزله سال ۱۳۹۲ استان بوشهر) که محمد سهاپور، لیلا امامی، ابراهیم احمدی سال ۱۳۹۲ در اولین همایش ملی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله منتشر کرده‌اند. در این مقاله در مورد تلاش دولت با مشارکت مردم برای نوسازی بافت‌های فرسوده سخن به میان آمده است. بررسی مشکلات پیش‌آمده در بازسازی پس از تخریب زلزله در شهرهای کوچک؛ نمونه موردی شهر شبانه نوشته هیربد نوروزیان‌پور که در سال ۹۲ در دومین اجلاس بین‌المللی مخاطرات محیطی انتشار یافته است که در مورد مشکلات زمان بازسازی تحقیق صورت گرفته است. لذا در زمینه بازسازی و بررسی میزان رضایت مردم آسیب‌دیده از منازل خود پژوهشی صورت نگرفته است و در تحقیق پیش رو محقق سعی دارد میزان رضایت مردم شهر شبانه را از بازسازی پس از زلزله را بررسی کند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف یک پژوهش کاربردی^۱ است و از نظر روش، یک تحقیق توصیفی-تحلیلی، پیمایشی و از نوع کمی است. اطلاعات این پژوهش از طریق آمارگیری صورت گرفته است و برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز پژوهش حاضر از پرسشنامه استفاده شده است. پژوهش ۵ سال پس از بازسازی شهر شبانه صورت گرفته و این شهر به‌عنوان محل نمونه‌گیری در نظر گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه ساکنینی از شهر شبانه است که بنیاد مسکن کار بازسازی را برای آن‌ها اجرا کرده است. طبق گزارش بنیاد مسکن تعداد افراد صاحب‌خانه که در سال ۹۲ برای آن‌ها کار بازسازی انجام شده حدود ۶۱۶ نفر بوده است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است و نمونه آماری ۲۴۰ نفر در نظر گرفته شده است.

پایایی پژوهش

منظور از پایایی درجه دقت اندازه‌گیری است. به قول حافظ‌نیا (۱۳۸۷) ابزار پایا ابزاری است که از خاصیت تکرارپذیری^۱ برخوردار باشد و پایایی شامل دقت و ثبات اندازه‌گیری^۲ در زمان‌های مختلف می‌باشد (جدول شماره ۱). برای به دست آوردن پایایی سؤالات پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. مناسب‌ترین راه برای احتساب پایایی تحقیق، استفاده از بخش هم‌سازی درونی داده‌های حاصل از تحقیق که قابلیت اعتماد درونی پرسشنامه را در یک دامنه از ۰ تا ۱ می‌سنجد، خواهد بود. هر چه مقدار آلفا بیشتر باشد، پایایی مقیاس بیشتر خواهد بود. مقدار آلفای بیشتر از ۷۰/۰ معتبر خواهد بود، آلفای ۵۰/۰ تا ۷۰/۰ با احتیاط قابل قبول و آلفای کمتر از ۵۰/۰ قابلیت اعتماد نخواهد داشت.

جدول ۱. پایایی (قابلیت اعتماد) متغیرهای تحقیق

مقدار	تعداد	نام متغیر
۰/۸۵۸	۹ سؤال	مصادیق مشارکت مردم
۰/۷۰۰	۶ سؤال	مصادیق احساس مسئولیت کارکنان
۰/۹۴۵	۱۳ سؤال	مصادیق کیفیت بازسازی (فیزیکی)
۰/۹۰۸	۲۸ سؤال	کل

تجزیه و تحلیل یافته‌ها تحقیق

در پژوهش حاضر سؤالات به دو بخش تقسیم شده است. بخش اول شامل سؤالات عمومی و ویژگی‌های خانوارهاست.

در سؤالات پاسخ‌دهندگان ۶۶/۷ (نفر ۱۶۰) مرد و ۳۳/۳ درصد (۸۰) نفر زن بودند و میانگین سنی پاسخ‌دهندگان ۴۷ سال می‌باشد.

۳۹/۲ درصد (نفر ۱۴۰) از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات زیر دیپلم ۱۹/۶ (نفر ۵۰) دارای تحصیلات دیپلم، ۹/۶ درصد (نفر ۲۶) دارای تحصیلات فوق دیپلم، ۶/۲ درصد (نفر ۱۵) مدرک کارشناسی و ۹ نفر دارای تحصیلات کارشناسی ارشد می‌باشند.

2. Repeatability
3. Measurement

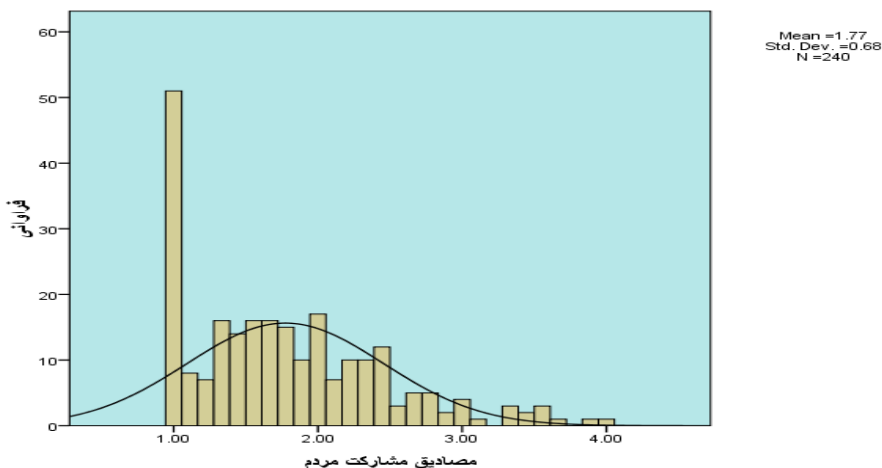
یافته‌های مربوط به مشارکت آسیب‌دیدگان

سؤالاتی که زمینه مشارکت آسیب‌دیدگان مطرح شده شامل ۹ بخش می‌باشد در واقع مشارکت آسیب‌دیدگان در ۹ مرحله‌ی تهیه نقشه مسکن، انتخاب پیمانکار، انتخاب نوع مصالح، اجرای ساخت‌وساز، انتخاب ستاد بازسازی، آواربرداری، حضور در جلسات توجیهی، تشکیل و پیگیری پرونده‌ها، امکان‌سنجی در زمینه جابجایی منزل مد نظر بوده است. شاخص‌های مربوط به مصادیق مشارکت مردم در جدول زیر (جدول شماره ۲) آورده شده است.

جدول ۲. شاخص‌های مربوط به مصادیق مشارکت مردم

شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار
میانگین	۱/۷۷۳۶	انحراف معیار	۰/۶۸۰	حداکثر	۴
میانه	۱/۶۶۶۷	دامنه تغییر	۳	تعداد	۲۴۰
نما	۱/۰۰	حداقل	۱		

میانگین مربوط به مصادیق مشارکت مردم ۱/۷۷ است، که با توجه به دامنه تغییر ۳ و حداقل ۱ و حداکثر ۴ این میانگین از میانگین متوسط بسیار پایین‌تر است یعنی از نظر پاسخگویان در مراحل فرایند بازسازی مشارکت مردم بسیار پایین‌تر از سطح متوسط بوده است. در ادامه نمودار مربوط به مصادیق مشارکت مردم در بازسازی آورده شده است (نمودار شماره ۱).

نمودار ۱. مربوط به مصادیق مشارکت مردم

جدول ۴. آزمون فرض T یک متغیره و معنی داری مصادیق مشارکت مردم

معنی داری	درجه	آزمون t	میانگین	تعداد	مصادیق مشارکت مردم
۰/۰۰۰	۲۳۹	-۲۷/۹۲۳	۱/۷۷۳	۲۴۰	مصادیق مشارکت مردم

از جدول بالا چنین ملاحظه می‌شود که معنی‌داری مصادیق مشارکت مردم از معنی‌داری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد بدین معنی تفاوت بین معنی‌داری محاسبه شده و گزینه متوسط معنی دار می‌باشد.

در ادامه بر اساس اولویت‌بندی پاسخ‌های مردم در رابطه با مصادیق مشارکت مردم در بازسازی تشریح شده است.

مشارکت در آواربرداری

بر اساس پاسخ مردم بالاترین میزان مشارکت مردم آسیب‌دیده شهر شنبه در آواربرداری بوده است. مشارکت مردم در آواربرداری رتبه میانگین ۵/۹۱ بدست آمده است. این مشارکت هم بدلیل بیرون آوردن وسایل مردم از زیر آوار بوده است و مسئولان بنیاد مسکن برای بیرون آوردن وسایل مردم چاره‌ای جز مشارکت آن‌ها نداشتند.

مشارکت در تشکیل و پیگیری پرونده

مشارکت مردم در تشکیل و پیگیری پرونده دومین موردی است که مردم به آن بیشترین امتیاز را داده‌اند. ۵/۶۱ رتبه میانگین مشارکت مردم در این زمینه بوده است. می‌توان علت آن را نیاز مسئولان بازسازی به حضور مردم برای اخذ مدارک و تشکیل پرونده بازسازی دانست.

مشارکت در امکان سنجی جابجایی منازل

۵/۱۷ رتبه میانگین مشارکت مردم جابجایی منازل است. درصد جابجایی منازل مردم در زلزله شهر شبیه بسیار پایین بود و اکثر مردم تمایلی به جابجایی منازل نداشتند و به دلیل بزرگ بودن حیاط‌ها جابجایی‌ها در حیاط اتفاق می‌افتاد.

یافته‌های مربوط به احساس مسئولیت کارکنان ستادها

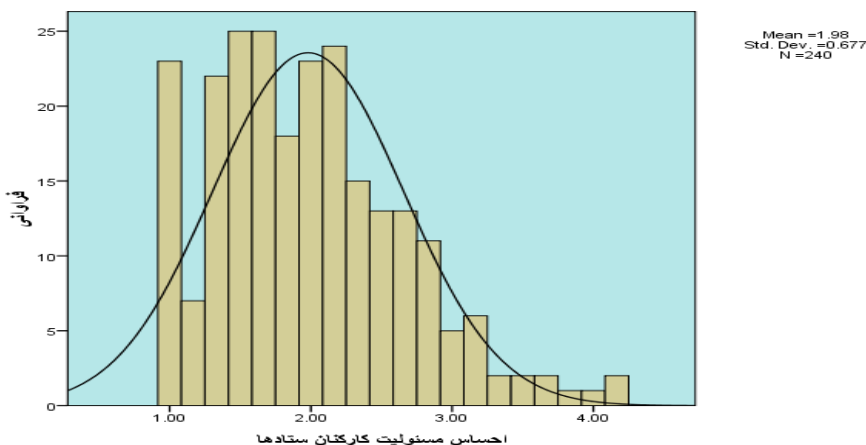
سؤالاتی که در زمینه احساس مسئولیت کارکنان ستادها مطرح شده است شامل ۶ بخش می‌شود. این بخش‌ها شامل، نظم و هماهنگی در کار، برخورد مناسب با مراجعین، سرعت در انجام کار، تعهد و احساس مسئولیت، تخصص و تجربه کاری، عدم پارتی بازی و انجام کار سفارشی بوده است. در ادامه شاخص‌های مربوط به احساس مسئولیت کارکنان ستادها آورده شده است (جدول شماره ۵).

جدول ۵. شاخص‌های مربوط به مصادیق احساس مسئولیت کارکنان ستادها

مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص
۴/۱۷	حداکثر	۰/۶۷۷	انحراف	۱/۹۷۹۹	میانگین
۲۴۰	تعداد	۳/۱۷	دامنه	۱/۹۱۶۷	میانه
		۱/۰۰	حداقل	۱/۵۰	نما

میانگین مربوط به مصادیق احساس مسئولیت کارکنان ستادها ۱/۹۷۹۹ است، که با توجه به دامنه تغییر ۳/۱۷ و حداقل ۱ و حداکثر ۴/۱۷ این میانگین از میانگین متوسط پایین‌تر است؛ یعنی از نظر پاسخگویان احساس مسئولیت کارکنان ستادها از حد متوسط پایین‌تر ارزیابی شده است.

در ادامه نمودار مربوط به احساس مسئولیت کارکنان ستادها در بازسازی شهر شنبه آورده شده است (نمودار شماره ۲).

نمودار ۲. مربوط به احساس مسئولیت کارکنان ستادها

جدول ۶. آزمون فرض T یک متغیره و معنی داری احساس مسئولیت کارکنان ستادها

معنی	درجه	آزمون t	میانگین	تعداد	شاخص‌ها احساس مسئولیت کارکنان ستادها
۰/۰۰۰	۲۳۹	-۲۳/۳۳۸	۱/۹۸	۲۴۰	احساس مسئولیت کارکنان ستادها

از جدول بالا چنین ملاحظه می‌شود معنی داری احساس مسئولیت کارکنان ستادها از معنی داری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد بدین معنی تفاوت بین معنی داری محاسبه شده و گزینه متوسط معنی دار می‌باشد.

در ادامه پاسخ‌های مردم در رابطه با احساس مسئولیت کارکنان ستادها بر اساس اولویت‌بندی تشریح شده است.

سرعت در انجام کار

مردم آسیب دیده شهر شنبه در پاسخ‌های خود در زمینه احساس مسئولیت کارکنان ستادها با رتبه میانگین ۳/۸۲، سرعت در انجام کار مسئولان بازسازی را در اولویت اول خود قرار دادند. یعنی بین ۶ مصداقی که از احساس مسئولیت کارکنان در پرسشنامه آورده شده سرعت عمل بیشترین رتبه را به دست آورده است.

برخورد مناسب با مراجعین

رتبه میانگین برخورد مناسب کارکنان ستادها با آسیب‌دیدگانی است که جهت انجام کارها و پیگیری‌های خود به ستادهای بازسازی مراجعه می‌کردند. در واقع مردم شهر شنبه از برخورد ستادهای بازسازی در مراجعاتی که به ستادها داشتند رضایت داشتند.

عدم پارتی بازی

رتبه میانگین ۳/۵۴ در رابطه با عدم پارتی بازی و کار سفارشی به‌دست آمده است. البته به‌دلیل کوچکی شهر شنبه و حجم پایین ساخت و ساز برای ستادها نیازی به کار سفارشی و پارتی‌بازی نبود.

تخصص و تجربه کاری

رتبه احساس مسئولیت کارکنان ستادها قرار دارد. شاید بتوان بازسازی شهر آسیب دیده شنبه را اولین و تنهاترین تجربه ستادهای بازسازی دانست و این به معنای آزمون و خطا بودن بازسازی‌ها به‌ویژه در زمینه ساخت وسازهاست لذا رتبه میانگین ۳/۲۳ از پاسخ‌های مردم بدست آمده است.

میزان رضایت مردم از کیفیت بازسازی

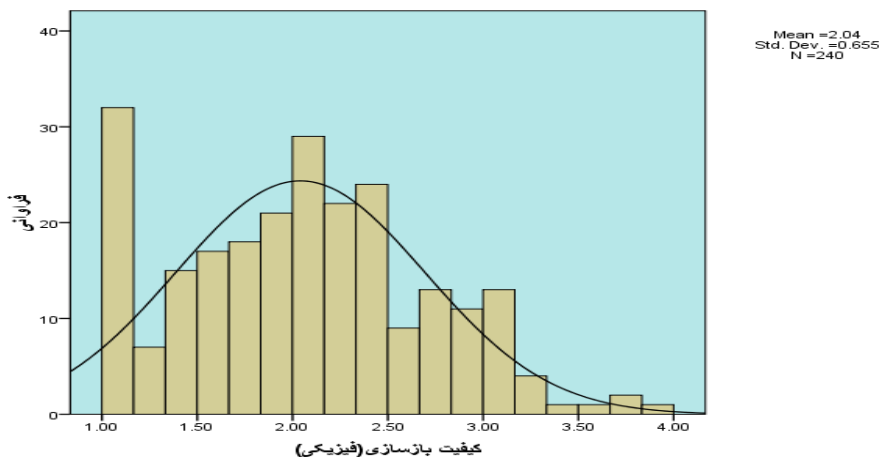
در بررسی میزان رضایت مردم از کیفیت بازسازی (فیزیکی) ۱۳ بخش مدنظر قرار گرفته است. مردم شهر شنبه به پرسش‌هایی از جمله، معماری واحدهای مسکونی، متراژ منازل، نحوه توزیع مصالح، نحوه بازسازی، روند تشکیل پرونده‌ها، اطلاع‌رسانی ستادها، نحوه کار پیمانکاران، نحوه عملکرد ناظران، نحوه اسکان موقت، سرعت بازسازی و میزان مبلغ تسهیلات پاسخ داده‌اند. در ادامه شاخص‌های مربوط به کیفیت بازسازی (فیزیکی) آورده شده است (جدول شماره ۷).

جدول ۷. شاخص‌های مربوط به کیفیت بازسازی (فیزیکی)

شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار
میانگین	۲/۰۴۱۰	انحراف معیار	۰/۶۵۵	حداکثر	۳/۸۵
میانه	۲/۰۰۰۰	دامنه تغییر	۲/۸۵	تعداد	۲۴۰

		۱/۰۰	حداقل	۱/۰۰	نما
--	--	------	-------	------	-----

میانگین مربوط به کیفیت بازسازی (فیزیکی) ۲/۰۴۱ است که با توجه به دامنه تغییر ۲/۸۵ و حداقل ۱/۰۰ و حداکثر ۳/۸۵ این میانگین از میانگین متوسط ۳ پایین تر است یعنی از نظر پاسخگویان کیفیت بازسازی (فیزیکی) از حد متوسط پایین تر ارزیابی شده است. در ادامه نمودار مربوط به کیفیت بازسازی (فیزیکی) ترسیم شده است (نمودار شماره ۳).

نمودار ۳. مربوط به کیفیت بازسازی (فیزیکی)

جدول ۸. آزمون فرض T یک متغیره و معنی داری کیفیت بازسازی (فیزیکی)

معنی داری	درجه آزادی	آزمون t	میانگین	تعداد	کیفیت بازسازی (فیزیکی)
۰,۰۰۰	۲۳۹	-۲۲,۲۶۷	۲,۰۴۱	۲۴۰	کیفیت بازسازی (فیزیکی)

از جدول بالا چنین ملاحظه می‌شود معنی داری کیفیت بازسازی (فیزیکی) از معنی داری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچکتر است. بدین معنی تفاوت بین معنی داری محاسبه شده و گزینه متوسط معنی دار می‌باشد.

در ادامه پاسخ‌های مردم درباره کیفیت بازسازی (فیزیکی) بر اساس اولویت بندی تشریح شده است.

نحوه اسکان موقت (کانکس)

رتبه میانگین ۸ بالاترین رتبه‌ای است که پاسخگویان برای اسکان موقت جواب داده‌اند. تحویل کانکس از سوی وزارت نفت به مردم آسیب دیده شهر شبیه، دلیل اصلی بالا بودن رتبه اسکان موقت نسبت به سایر مصادیق بوده است. در واقع مردم شهر شبیه به دلیل نزدیک بودن فصل گرما و مشکلاتی که زندگی در چادر به دنبال داشت کانکس را در بهترین زمان ممکن تحویل گرفته و با اسکان موقت در کانکس اسکان دائی خود را پیگیری کردند.

سرعت بازسازی منزل

دومین اولویتی که مردم برای مصادیق کیفیت بازسازی مورد نظر دارند سرعت بازسازی است. اگرچه مشارکت مردم در بازسازی شهر شبیه در پایین‌ترین سطح خود قرار داشت؛ اما مسئولان، بازسازی را در سریع‌ترین زمان ممکن اجرا کردند ۷/۹۰ رتبه میانگین کیفیت بازسازی فیزیکی در شهر شبیه است.

روند تشکیل پرونده‌ها

۷/۵۴ رتبه میانگین روند تشکیل پرونده‌ها بود. یعنی مردم آسیب‌دیده از روند تشکیل پرونده‌ها رضایت نسبی داشته و آن را در سومین اولویت خود قرار داده‌اند.

توجه به توسعه آینده شهر

یکی از موضوعاتی که مسئولان بازسازی در جریان ساخت و ساز منازل باید توجه جدی به آن داشته باشند توجه به توسعه آینده شهر است یعنی طراحی سیستم ساختمانی و خیابان‌ها و پیش‌بینی آینده شهر.

رتبه میانگین ۷/۲۲ از پاسخگویان به دست آمده است که نشان‌دهنده توجه پایین مسئولان بازسازی نسبت به این امر است.

نتیجه‌گیری

مردم زلزله زده شهر شبیه در پاسخ‌های خود نشان دادند که از بازسازی منازل خود رضایت ندارند. عدم مشارکت مردم در بازسازی شهر شبیه یکی از دلایل اصلی دلسردی و

بی‌رغبتی مردم شنبه نسبت به ادامه زندگی در منازل بازسازی شده است چراکه بررسی‌ها نشان می‌دهد نزدیک به ۱۰ درصد از منازل بازسازی شده شهر شنبه نیمه‌کاره رها شده و خالی از سکنه باقی مانده است. البته شاید دلیل دیگر این اتفاق ناکافی بودن تسهیلاتی است که دولت برای بازسازی منازل در نظر گرفته بوده است. پس ارتباط مستقیمی بین میزان مشارکت مردم و رضایت از بازسازی در شهر شنبه وجود دارد. این تحقیق نشان‌دهنده این مطلب است که مسئولان بازسازی تنها به بازسازی فیزیکی توجه داشته و نسبت به دخیل کردن مردم در بازسازی توجه لازم را نداشته‌اند و هدف دولت بیشتر تسریع در بازسازی و پایان پروژه بوده است. اگر مسئولان بازسازی مردم را در امر بازسازی مشارکت می‌دادند امروز شاهد حجم عظیم مهاجرت به بیرون از شهر نبودیم چرا که پس از ۶ سال از زلزله جمعیت شهر شنبه افزایش که نداشته بلکه سیر کاهشی هم داشته است.

احساس مسئولیت در زمان بازسازی از مسائلی است که می‌تواند بازسازی را کامل یا ناقص کند. در زمان زلزله و پس از آن و به‌ویژه در مرحله بازسازی با توجه به درگیر بودن مردم و عدم حضور دائم برای پیگیری کارهای مربوط به بازسازی، اگر حس مسئولیت‌پذیری و وجدان کار در ستادهای بازسازی وجود نداشته باشد، مردم آسیب دیده آثار سوء آن را پس از بازسازی خواهند دید. مردم شنبه کمترین رضایت را نسبت به مسئولیت‌پذیری ستادهای بازسازی دارند و این نشان‌دهنده این مطلب است که ستادهای بازسازی فقط در فکر پایان کار خود و تحویل پروژه بودند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مردم شهر شنبه نسبت به بازسازی فیزیکی رضایت چندانی نداشته و از عملکرد ستادهای بازسازی رضایت چندانی ندارند.

کارکنان ستادها می‌توانند با وجدان کاری بالا و احساس مسئولیت نسبت به آسیب‌دیدگان، ضمن ابراز همدردی و همراهی با مردم آن‌ها را نسبت به آینده امیدوار کنند. لذا احساس مسئولیت کارکنان ستادهای بازسازی سهم بسزایی در التیام بخشی به دردهای مردم زلزله داشته و از مواردی است که مدیران باسازی و به‌طور ویژه مسئولان ستادها باید نسبت به آن توجه ویژه داشته باشند.

سومین سؤال پژوهش در رابطه با رضایت مردم شهر شبیه از بازسازی فیزیکی است که نتایج به دست آمده حاکی از کم‌توجهی مسئولان بازسازی نسبت به خواسته‌های مردم شهر می‌باشد. یکی از موضوعاتی که مردم آسیب‌دیده در بازسازی منازل خود به آن توجه دارند بحث معماری خانه‌هاست؛ یعنی ارتباطی که بین مردم، اقلیم، فرهنگ و مسائل اجتماعی منطقه برقرار است. در زمان بازسازی اگر نسبت به معماری منازل بر اساس مسائل اقلیمی و اجتماعی توجه نشود مردم شاهد مشکلات عدیده‌ای بعد از پایان بازسازی خواهند بود؛ مشکلی که امروز مردم شهر شبیه با آن گریبانگیر هستند. کم‌تجربگی سازندگان منازل، کوچک بودن مترائ منازل بازسازی شده توسط ستادها نیز از جمله مشکلاتی است که بعد از بازسازی مردم شبیه با آن مواجه هستند. لذا در پایان چند راهکار را جهت استفاده و بهبود بازسازی آورده می‌شود.

- ۱- لزوم مشارکت مردم در تمام مراحل بازسازی از جمله آواربرداری، معماری و اجرای بازسازی.
- ۲- معماری ساختمان‌ها توسط معماران زبده بر اساس اقلیم و فرهنگ هر منطقه و نگهداری در مراکز مدیران اجرایی بازسازی هر استان
- ۳- تأکید بر به‌کارگیری ستادهای استانی و توجه به احساس مسئولیت و وجدان کاری در امر بازسازی و توجه مسئولین به بازسازی غیرفیزیکی در کنار بازسازی فیزیکی.

منابع

- آيسان، یاسمین، یان، دیویس (۱۳۸۲). معماری و برنامه‌ریزی بازسازی، مترجمه: علیرضا فلاحی، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- بیرو، آلن (۱۳۷۰). فرهنگ علوم اجتماعی، (ساروخانی، مترجم). تهران: انتشارات کیهان
- پناهی، محمد حسین (۱۳۸۱). راهکارهای افزایش مشارکت مردمی در عرصه فرهنگ، مجموعه مقالات دولت، مردم و همگرایی، جلد اول، تهران .
- داربک، توماس ای، هواتمر، جرالده جی (۱۳۸۳). مدیریت بحران، اصول و راهنمای عملی دولت‌های محلی، ترجمه رضا پورخرمدند، نشر مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران و شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری.

زربین، جلیل (۱۳۹۸). واکاوی عملکرد مدیریت بحران درمواجهه با زلزله (مطالعه موردی زلزله سال ۹۲ شهرشَنبه استان بوشهر) پایان نامه کارشناسی ارشد.

ظفری، حسین (۱۳۸۶). بررسی مدیریت بازسازی فیزیکی با نگرشی ویژه بر مشارکت مردم (مطالعه موردی بم) پایان نامه کارشناسی ارشد.

فاطمی عقدا، سید محمود، امیدوار، بابک، ظفری، حسین و بختیاری، علی (۱۳۸۵). کاهش اثرات فاجعه و مدیریت در حوادث طبیعی، همایش سراسری راهکارهای ارتقاء مدیریت بحران در حوادث و سوانح غیرمترقبه، زنجان.

فراهانی، حسین، خوش رفتار، رضا و حاجی پور، مجتبی (۱۳۹۲). ارزیابی فرآیند مشارکت مردم در بازسازی سکونتگاه‌های زلزله زده (مطالعه موردی: دهستان شیروان). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم انداز جغرافیایی).

فلاحی، علیرضا (۱۳۸۲). زلزله بم: مروری بر فرایند عملیات امداد و اسکان موقت، نشریه علمی و پژوهشی صفا، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

فلاحی، علیرضا، خورشیدیان، عبدالمجید. (۱۳۸۵) بررسی تجارب بازسازی روستای توتکابن بعد از زلزله ۱۳۶۹گیلان و زنجان از دیدگاه توسعه، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت جامع بحران در حوادث غیرمترقبه طبیعی.

مطوف، شریف (۱۳۷۹). طرح تدوین و مستندسازی تجربه‌های بازسازی مناطق جنگ زده روستایی ایران، درس‌هایی از تجربه‌های جهانی و آموزه‌هایی برای ایران. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

- GHaraati , Mehran., (2008). who knows best ? an overview of reconstruction after the earthquake in Bam, Iran, achieving effective post-disaster reconstruction, building resilience, i-Re
- Harrison & et al., (2001), preliminary comment on public participation in the contex of the water framework directive and integrated river basin management policy. Manchester University press
- Sherry R., (1996), A Ladder of Citizen participation, JAIP, Vol, 35 no 4 July 1996 pp 224.
- Ying. Sheng., (2009), Post-Earthquake Reconstruction: Towards a much more participatory planning, theoretical and empirical researches in urban management apesial number 1/S April 2009: URBAN ISSUES IN ASIA.
- Zonghuang. Q, & Zhigang, W., (2007). Discussung the public participation in current city planning. Journal of jinggangshan University. Vol.28 no 12.